

Билигин Никольскайга биз сэри кэмин оёолоро оло-
лор: Андросова Мария Про-
копьевна, Соловьева Дария
Егоровна, Винокурова Мария
Михайловна, Данилов Нико-
лай Данилович, Ядрихинская
Марфа Дмитриевна. Уксүлэ-
рэ ол ыар кэмнэри эттэри-
нэн-хааннарынан билбит
буоланнар, кэпсииллэрин-ах-
талларын ыардык ылынал-
лар.

Мантан салгыы сиэн, хос
сиэн эйэбэс эбэлэрэ Марфа
Дмитриевна, Мария Прокоп-
ьевна ахтыыларын киэн аабаач-
чыга билиһиннэриэм.

Марфа Дмитриевна 1936 сыл-
лаахха «Большевик» холкуос
«Кумах куруе» учаастагар күн
сири кэрбүт. «Сэри саҥала-
нытын туһунан өйдөөбөппүн.
Арай, куруук аччыктыырбын,
тоңорбун олус үчүгэйдик өй-
дүүбүн. Аҕам манньк дьүһүн-
нээх диэн этэр кыадым суох.
Сылгыһытты сылдыар киһини
сыйынан балыйан хаайыы-
га ыппыттар, онтон төннү-
бэтэбэ», - диэн ийэм кэпси-
рэ. Миигин эдьийим, ийэм
эдьийигэр, хаалларан баран,
ийэм убайбын, балтыбын кыт-
та атын учаастакка олобута-
тар, үлэлээбиттэр. Эдьийим
Матырыас уолунаан хотонго
харабыллыылара, онно биер
мунука ололорбут, хонорбут.
Балтым аччыктаан өлбүт этэ.
Убайбын, соҕотобун хоргуту-
ан сыккыры тына сурдургуу
сытарын дьон булан өрүһүбүт-
тэр этэ. Ийэм холкуос үлэтин
быһыгар ол-бу быстах үлэлэр-
гэ сылдьан, харса суох үлэли
сылдыахтаабыт. «Онно тын-
наах сылдыабын» диэрэ.

Эдьийбинээн Матырыас-
тыын, кини уола Миитэрэй-
дин сайылыктан дэриэбинэ
кэлбиппит. Эдьийим дьукаах
дыахтарын кытта сэбирдэх та-
бах, хортуппуй ололордо.
Күн ахсын олорго уу таһан ку-
тарбыт. Ойууртан амынныар
хомуйарбыт. Ийэм убайынаан
сайылыкка ололорбуттара. Аһы-
аһа да суох буолан, ийэм ула-
ханлык малдыбыт этэ. Хата,
собуруу дойдуттан кэлбит бизл-
сэр кыыс эмтээн, өлүү аһыттан
бэрсэн, көрөн-истэн атаҕар ту-
руорбут этэ.

Өлөөнө диэн тастыг эдьи-
ийим биридэ бара сылдыбы-
та. Онно баран ийэбин көрсөн
кэлбитим. Биер сайын алаас-
ка наһаа улахан баһаар буолбу-
та. Ийэбин онно ыппыттар. Э-
миэ убайынаан иккиэйэтин
хаалбыппыт. Биридэ аһыныгас

сүрэхтээх оҕонньоттор «оҕолор-
гун көрөн кэл» диэн көгүллээн
ыттан кэлэ сылдыбыта. Көрөн,
уу оҕото иһэн баран төнүннэ-
ди. Сайын ийэбин ыһыга үлэ-
лиир тыраахтардарга оҕунох
тастара ыппыттар. Оҕуһунан
ол тимир буочукалаах оҕуно-
ху хайдах тиэйэ сылдыахтаа-
быта буолла?! Ол сайын бурдук
бөҕө үүммүтэ. Күһүн сэлэһи-
нэй бурдук килиэбин дыах-
таллар астаан, дьэ, тоҕо-хана
аһабыппын умнубаппын. Дьэ,
ол килиэп минньигэһэ, амта-
на аһаппар билигин да биллэн
аһаарга дылы. Ол, арааһа, 1943
сыл быһыылаах. Дьонноро үлэ-
гэ сылдыар оҕолору мунньан,
оҕо дьэтин тэрийэн онно оло-
рулар. Миигин ыллылар, убай-
бын ылбатылар. Онно тулаайах
аһаардаах оҕолор ололорбутулар,
кыахтаах, үлэлиир дьон оҕолоро

эмиз ылыллыбыттар.

Арай, биер саас дэриэбинэ
дьоно бары биер хонууга мус-
тан, халлаан диэки көрө-көрө,
саанан ытыалаа да ытыалаа
буоллулар. Саҥа-ингэ, үөрүү-
көтүү, уруй-айхал, ырыа-то-
йук буолбута. Онтубут, Кыайыы
буолбут, сэри бүппүт», - диэн
уһун-киэн кэпсээнин түмүк-
тэбитэ.

Ити күһүн кини оскуолаҕа
киирэр. Хатырыкка үөрэммит.
Интернакка ылбатахтар. Онно
кыайан сылдыбаакка тымныы
түспүтүн кэннэ, оскуолаттан
тохтообут. Эһилигэр арыый
улаатан, дьэ, оҕо-оҕо курдук
үөрэммит, интернакка ылыллы-
быт. 1948 сыллаахха модуттар
оҕолоругар анаан оскуола тутан,
күһүн оҕолорго аанын тэлэчи
аһан, дьэһэлэригэр олорон үөр-
нэр дьолломмуттар. Интернат
аһан, кыаммат-түгэммэт дьон
оҕолорун онно олодон, үчүгэй-
дик көрөн-истэн, аһатан-сизтэн
абыраабыттарын харааста, дол-
гуйа ахтар. Үөрэппит учууталла-
рын – Дарья Петровна Колпаш-
никованы, Евдокия Саввична
Сыромятникованы, Афанасий
Алексеевич Кондратьевы мах-
тана ахтар. Эдэр-эмэн сааста-
рын холкуос, сопхуос ыарахан
үлэтигэр анаан, бочуоттаах
сынныаланга тахсан, кыһы-
гар Августага күүс-көмө буолан
Никольскайга кэлэн ололорбута
ыраатта. Сизннэри, хос сизн-
нэри көрсөн ололор. Быйыл 89
сааһа. Никольскай нэһилиэ-
гин, Нам улуһун «Ытык саас»,
«Модут нэһилиэгин бочуоттаах
олохтооҕо» бэлиэлэр хаһаай-
калара.

Т. НИКОЛЬСКАЯ,
Никольскай

ҮЛЭНИ ҮҮҐА СЫЛДЫАЛЛА- РЫН ТУҺУНАН СЫРДАТТА.

Улуу Кыайыы өрөгөй-
дөөх сылын көрсүүгэ
былаан олус киэн. Аҕа
көлүөнэ дьон былааммы-
тын эрдэ онгостон ылым-
мыппыт. Биһиги улууспу-
ттан 2561 киһи уоттаах
сэри толоонугар ын-
гырыллыбыттар. Сэригэ
дьорууду охтубут бу-
йуннарбытын, Кыайыыны
уһансыбыттарга, тыылга
үлэлээбит дьоммут Албан
ааттарын үйэтиги үгүс
үлэни ытабыт. Ол курдук,
документальной киинэ-
лэри уһуллубут. «Уммул-
бат сулустар», «Үйэлэргэ
умнулубат», «Хара сурах»,
«Холкуостаах хоодуоттар»,
сэри кэмигэр норуотун
хоргутууттан быһаабыт
И.Е. Винокуров сырдык
кэриэһигэр «Ылдыа, эн
олобун умнулубат» диэн
кинигэлэри бэчээттээн
таһаартараары сылдыа-
быт.

Биер дьэс кэргэнтэн Ийэ
дойду көмүскэлигэр ын-
гырыллыбыт буйуннары
билиһиннэрэр кинигэ
бэлэмни сылдыабыт. Нам
улуһуттан 267 ыалтан
уопсайа 570-ча киһи
барбыт.
«Нам улуһа» МТ баһы-
лыга Юрий Спелцов
дьаһалынан «80 – Үтө
дьыала» аахсыа биллэ-
риллибитэ. Аҕа көлүөнэ
бу аахсыага бэйэбит
кылааппытын киллэрих-
пит.

Ким да умнулубат,
туох да умнулубат!